

De allerlaatste lijstverbindingen van de Nederlandse politiek

Een stukje Nederlandse politieke geschiedenis verdwijnt na dit jaar. De komende gemeenteraadsverkiezingen van 22 november zijn de laatste waarbij lijstverbindingen mogelijk zijn. Vijf vragen over delijstverbinding.

Verkiezingen 2017

Jan-Peter Soenveld

Wat is een lijstverbinding?

Bij een lijstverbinding, of lijstcombinatie, verklaren twee of meer politieke partijen aan het centraal stembureau dat zij hun lijsten met elkaar verbinden. De partijen laten zo aan kiezers zien met welke partijen zij zich verbonden voelen, en maken een grotere kans op een restzetel.

Hoe werkt het systeem met de restzetels?

Bij de verdeling van de zetels na een verkiezing wordt eerst gekeken naar de kiesdeler, ofwel het aantal stemmen dat een partij nodig heeft om één zetel te krijgen. Die kiesdeler wordt berekend door het aantal geldige niet-blanco stemmen te delen door het aantal beschikbare zetels. Bij de gemeenteraadsverkiezingen in Súdwest-Fryslân van 2010 werden bijvoorbeeld 30.680 geldige niet-blanco stemmen uitgebracht voor 37 zetels, wat een kiesdeler van 829 opleverde.

Vervolgens worden de reguliere zetels verdeeld, door te kijken hoe vaak de partijen de kiesdeler hebben gehaald. Het aantal stemmen op een partij wordt gedeeld door de kiesdeler. Het getal voor de komma is het aantal volle zetels. Er blijven dan vaak zetels over, zogeheten restzetels. In 2010 waren dat er vijf.

In Nederland worden die meestal volgens het principe van de grootste

gemiddelden verdeeld onder de partijen die een zetel behalen. Dat betekent dat het aantal stemmen op een partij wordt gedeeld door het aantal volle zetels, plus één. Zo wordt het aantal stemmen per zetel berekend. De partij met het hoogste gemiddelde krijgt de zetel.

Vervolgens wordt voor de volgende restzetel het gemiddelde per zetel voor de partij die net een restzetel heeft gekregen opnieuw berekend, nu dus plus twee zetels. De partij die dan het hoogste gemiddelde heeft, krijgt dan die restzetel. Dat proces wordt herhaald totdat alle restzetels op zijn.

Wat is het voordeel van een lijstverbinding?

'Liever een restzetel bij één van ons beide dan dat er een restzetel naar de rechtse of middenpartijen gaat', zo schrijft GroenLinks Súdwest-Fryslân op zijn website. Daarmee vat de partij het voordeel kort samen.

Bij een lijstverbinding zijn de verbonden partijen bij de verdeling van de restzetel feitelijk voor eventjes één partij. De partijen tellen dan dus samen als een grotere partij mee.

Dat werkt zo: in 2010 was de kiesdeler 829. ChristenUnie en CDA hadden een lijstverbinding. ChristenUnie kreeg 1355 stemmen en CDA 7565. Toen de reguliere zetels verdeeld waren, bleek dat FNP het hoogste gemiddelde had en de eerste restzetel ging naar die partij. Bij de volgende berekening had PvdA het

De herindelingsverkiezingen van 22 november zijn de laatste waarbij partijen lijstverbindingen kunnen aangaan. Foto: ANP

Een partij kan ervoor zorgen dat een restzetel naar een min of meer gelijkgestemde partij gaat

hoogste gemiddelde en de tweede restzetel ging naar die partij. De derde restzetel ging naar CDA/CU, en de vierde was voor VVD.

Bij de berekening voor de laatste restzetel had CDA/CU weer het hoogste gemiddelde, en de lijstcombinatie kreeg dus in totaal twee restzetels toebedeeld. Die twee werden onderling verdeeld. CU kreeg zo in totaal twee zetels en D66, die meer stemmen had dan CU, maar één.

Zo komen twee voordelen naar voren. Als eerste kan een kleine partij een extra zetel krijgen. Ten tweede kan een partij ervoor zorgen dat een restzetel naar een min of meer gelijkgestemde partij gaat.

Waarom wordt het systeem met de lijstverbindingen afgeschaft?

De Eerste Kamer stemde in juni dit jaar in met het afschaffen van de lijstverbindingen. Argumenten daarvoor waren dat een stem op een partij via een lijstverbinding bij een andere

partij terechtkomt dan de kiezer bedoelde. Ook wordt het kiessysteem minder doorzichtig door lijstverbindingen.

Wie maken er nog gebruik van bij de komende verkiezingen?

In Súdwest-Fryslân zijn ChristenUnie en CDA een lijstverbinding met elkaar aangegaan. Datzelfde geldt voor GroenLinks en PvdA. In Waadhoeke is de enige verbinding die tussen CDA en ChristenUnie. In Leeuwarden zijn verbindingen tussen CDA en ChristenUnie en tussen PvdA en PAL/GroenLinks.

Deze verbindingen gaan, samen met de verbindingen in de andere gemeenten waar op 22 november verkiezingen zijn, de geschiedenis in als de laatste lijstcombinaties van Nederland.